

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda

Vrijedi izgovorena riječ.

Gospodine predsjedavajući, uvaženi članovi Vijeća sigurnosti, dame i gospodo,

Čast mi je danas biti tu kako bih informirao Vijeće o situaciji u Bosni i Hercegovini, zemlji u kojoj je posvećenost i jedinstvo međunarodne zajednice i dalje od ključnog značenja za postizanje našega zajedničkog cilja – a on je ništa drugo do mir i sigurnost na Balkanu.

Ovi dani su posebno značajni za Bosnu i Hercegovinu koja će proslaviti dvadeset petu obljetnicu prijama u punopravno članstvo u Ujedinjenim narodima. BiH je, zajedno sa Hrvatskom i Slovenijom, primljena 22. svibnja 1992. godine.

Ovo je također izrazito značajan period za moju domovinu, Austriju, koja je predsjedavala Vijećem sigurnosti u mjesecu svibnju prije točno 25 godina.

Tadašnji austrijski veleposlanik, dr. Peter Hohenfellner, kao predsjedavajući Vijeća sigurnosti, predložio je ovom uvaženom tijelu 20. svibnja 1992. godine da uputi preporuku Generalnoj skupštini za prijam Bosne i Hercegovine u UN.

Vijeće sigurnosti UN-a je na istoj sjednici jednoglasno usvojilo Rezoluciju 755 (1992) kojom je podržalo ovu preporuku.

Zahvaljujući ovoj povijesnoj preporuci, Bosna i Hercegovina je 22. svibnja 1992. godine, Rezolucijom Generalne skupštine 46/237, prije dvadeset pet godina bez glasovanja postala članica Ujedinjenih naroda.

Želim iskoristiti ovu prigodu da svim srcem čestitam Bosni i Hercegovini, te izrazim zadovoljstvo što je – kako je i predviđeno prije 25 godina – dala značajan doprinos radu organizacije. Posljednji primjer tog doprinosa je uspješno okončan mandat kao nestalne članice Vijeća sigurnosti UN-a, ali i sudjelovanje u mirovnim misijama širom svijeta.

Prije nego što započnem svoje današnje obraćanje, budući da mi je ovo prva prigoda, želio bih također odvojiti trenutak da izrazim iskrenu i duboku sućut obitelji, prijateljima i kolegama veleposlanika Vitalija Ivanovniča Churkina, koji je ostavio izrazito dubok trag u višegodišnjem radu ovog istaknutog vijeća. On je također sudjelovao i u pregovorima o bivšoj Jugoslaviji kao specijalni predstavnik predsjednika Ruske Federacije.

Od mog posljednjeg obraćanja prije šest mjeseci Bosna i Hercegovina je nastavila ispunjavati obveze koje se odnose na ostvarivanje napretka na euroatlantskom putu, dok se istodobno i dalje suočava s unutarnjim izazovima koji ugrožavaju održivu stabilnost i napredovanje.

Dobra vijest je da su bh. vlasti zvanično primile upitnik Europske unije u prosincu, a u istom mjesecu je završena i adaptacija Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Oba dostignuća sam svesrdno podržao te sam kontinuirano pozivao vlasti na svim razinama u BiH da pažnju zadrže na europskoj agendi.

Iskoristit ću ovu priliku i pohvaliti napore Europske unije, pod sigurnim vodstvom specijalnog predstavnika EU Larsa Gunnara Wigemarka, na pružanju pomoći bosanskohercegovačkim vlastima u ostvarivanju svojih težnji za integraciju u EU. Jednako su značajni i naponi komesara za proširenje Hahna i visoke predstavnice Frederice Mogherini, koja će sljedećega tjedna okupiti balkanske lidere na važnom regionalnom sastanku u Briselu.

Nadu također ulijeva i konsenzus te progresivni pragmatizam koji smo mogli vidjeti u periodu koji pokriva izvješće, a koji je pokazalo Predsjedništvo BiH usvajanjem tzv. Pregleda obrane oružanih snaga u studenom, na čije se usvajanje dugo čekalo.

To je bio jedan od zahtjeva Bosni i Hercegovini za priključivanje Akcijskom planu za članstvo u NATO-u.

Na regionalnom planu imamo nastavak poboljšanja bilateralne suradnje i sveobuhvatnog pomirenja između BiH i Srbije, za što je uvelike zaslužna predanost premijera, a uskoro predsjednika Srbije, Aleksandra Vučića, kao i naponi predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH Denisa Zvizdića.

Dobra suradnja između Sarajeva i Beograda, te između Sarajeva i Zagreba, pokazala se i kroz održavanje zajedničkih sjednica državnih vlada, te kroz posjet premijera Hrvatske Andreja Plenkovića Mostaru.

Unatoč ovim pozitivnim primjerima, Bosna i Hercegovina se također suočila sa značajnim izazovima u proteklih šest mjeseci.

Na prvomu mjestu je politički sukob bošnjačkih političkih predstavnika i srpskih političkih stranaka oko toga treba li BiH predati zahtjev za reviziju presude Međunarodnog suda pravde iz 2007. godine po tužbi za genocid koju je BiH podnijela protiv Srbije.

Ovo pitanje je dovelo do razdora između bošnjačkih i srpskih stranaka i predstavnika u vladajućoj koaliciji na državnoj razini kakav nije viđen godinama, što je usporilo napredak.

Napetosti unutar Predsjedništva dodatno su pojačane zbog nemogućnosti postizanja dogovora oko dviju oprečnih pravnih interpretacija da li Predsjedništvo BiH mora obnoviti mandat agenta Bosne i Hercegovine pred Sudom prije nego se podnese takav zahtjev.

Sada već bivši agent BiH pred Međunarodnim sudom pravde Sakib Softić predao je zahtjev za reviziju. Uslijedile su još veće kontroverze kada je izašlo na vidjelo da je Softića sud već ranije obavijestio da ga vlasti BiH moraju ponovno imenovati kao agenta.

Ova situacija je naposljetku razriješena kada je sud odlučio odbaciti zahtjev kao nedopušten. Međutim, cjelokupna dinamika u kojoj se vodeći političari nerazmjerno bave pitanjima koja izazivaju međunacionalni razdor, dok istodobno ne posvećuju dovoljno pozornosti stvarnim reformama, izaziva ozbiljnu zabrinutost.

Drugi negativni trend u periodu koji pokriva izvješće ticao se aktivnosti vlasti Republike Srpske na provedbi neustavnog referenduma, uključujući i razmetljivu proslavu 9. siječnja kao praznika uz sudjelovanje pojedinih srpskih pripadnika Oružanih snaga BiH.

Nadalje, u periodu koji pokriva izvješće pojedini hrvatski političari su intenzivirali zagovaranje „federalizacije“ Bosne i Hercegovine, što po nekima implicira dalju etničku podjelu zemlje na tri ili četiri „federalne jedinice“ od kojih bi jedna imala hrvatsku većinu.

Vlasti u Bosni i Hercegovini sve više pokazuju nesposobnost djelovanja čak i u vlastitom interesu, u situacijama u kojima nema gubitnika, kao što je ispunjavanje zadataka iz aranžmana koji je Međunarodni monetarni fond (MMF) zaključio sa BiH.

Zbog kontinuirane nemogućnosti da ispuni preduvjete MMF-a za kompletiranje prvoga kvartalnog pregleda, zemlja će ostati bez značajne međunarodne pomoći namijenjene za fiskalnu stabilnost i ekonomski razvoj.

U tom pogledu, želim pohvaliti i podržati rad Francisca Parodija, rezidentnog predstavnika MMF-a za BiH, zbog kontinuiranih napora MMF-a na promicanju svrsishodnih strukturalnih reformi u BiH.

Situacija se nastavila pogoršavati i kada je u pitanju vladavina prava. Korupcija predstavlja ozbiljan problem. Stalna osporavanja institucija na državnoj razini, kao što su Ustavni sud BiH i Sud BiH, pridonose daljnjem slabljenju vladavine prava.

Na kraju, u proteklih šest mjeseci je opala učestalost i intenzitet javnih istupa predsjednika RS u kojima poziva na secesiju, iako je „neovisni status“ Republike Srpske i dalje dio zvanične platforme njegove stranke, a već ovoga tjedna je javno izrazio svoje uvjerenje da će takav referendum o neovisnosti eventualno biti i održan.

Smanjenje takve retorike uslijedilo je nakon sankcija koje se odnose na financije i putovanja koje su predsjedniku RS izrekle Sjedinjene Države. Za mene je to potvrda da mi kao međunarodna zajednica možemo napraviti pomak onda kada smo spremni poslati snažnu poruku vlastima i liderima koji otvoreno odbacuju vladavinu prava i ponovno otvaraju rane iz prošlosti. Ta poruka je da sebe i svoje glasače vode u izolaciju.

Potpuno protivno retorici koja produbljuje podjele, srednjoškolci u drevnom gradu Jajcu svojom su odlučnošću i upornošću spriječili podjelu svoje škole po načelu etničke segregacije, a koju su zagovarale pojedine stranke.

Iz Srebrenice nam danas dolaze jednako ohrabrujuće vijesti. Tamo su Bošnjaci i Srbi, muslimanski i pravoslavni

srednjoškolci, zajedno slavili maturu. Naglasili su: „Svi smo mi ljudi. Našom zajedničkom proslavom želimo izraziti međusobno poštovanje i želju za pomirenjem. To je posljednja i najrealističnija poruka iz Srebrenice“. Oni su istaknuli jedinstvo, ljubav i zajedničku budućnost.

Što se tiče vremena koje je pred nama, naredni opći izbori u Bosni i Hercegovini bit će održani u jesen 2018. godine.

Sa završetkom burnog perioda izazvanog krizom oko presude Međunarodnog suda pravde i proslave dana Republike Srpske, političke rasprave u BiH će se sada najvjerojatnije usredotočiti na izmjene Izbornog zakona BiH.

Za sada nema konsenzusa o ovom pitanju, koje potencijalno može dovesti do novog političkog zastoja u zemlji.

Imajući u vidu da je ostalo nekih osamnaest mjeseci do izbora, snažno pozivam sadašnje vlasti da iskoriste predstojeći period najbolje što mogu kako bi glasačima pokazali da su u stanju prevazići stvari koje su ranije izazivale podjele i provesti svrsishodne reforme koje bi popravile ekonomsku situaciju u entitetima i u cijeloj zemlji.

Na prvom mjestu trebaju biti ekonomske reforme koje traže međunarodni kreditori, kao i pitanja koja se tiču europskih integracija, kako bi se otvorila rana mogućnost budućeg kandidatskog statusa za Bosnu i Hercegovinu.

Također očekujem od vlasti u Bosni i Hercegovini, a prije svega od stranaka koje imaju predstavnike u državnom parlamentu, da napokon riješe zakonodavni vakuum koji još od 2012. godine onemogućava građanima Mostara da biraju predstavnike na lokalnoj razini. Ovo će zahtijevati kompromis na svim stranama i spremnost da se pitanje riješi na pragmatičan način.

Naposljetku, jednostavno je neobjašnjivo da, više od sedam godina nakon što je Europski sud za ljudska prava ocijenio sadašnji izborni sustav diskriminatornim prema pojedincima koji ne pripadaju jednom od tri konstitutivna naroda u BiH, značajnom broju građana se još uvijek na osnovu nacionalnosti uskraćuje temeljno pravo da se kandidiraju na javne funkcije.

Bh. vlastima mora biti prioritet otklanjanje diskriminacije koja je identificirana u tzv. slučaju „Sejdić-Finci“ i drugim sličnim slučajevima.

Dame i gospodo,

prije šest mjeseci sam opisao dva paralelna trenda u Bosni i Hercegovini: pozitivni napredak u euroatlantskim integracijama, i negativna tendencija osporavanja vladavine prava te posvećenost retrogradnim pitanjima koja produbljuju podjele.

S kontinuiranom potporom međunarodne zajednice, izabrani predstavnici u Bosni i Hercegovini mogu ostvariti napredak i pobrinuti se da prvi trend bude dominantan. Ali to će zahtijevati promjenu fokusa.

Međunarodna zajednica u međuvremenu treba zadržati sve raspoložive mehanizme. Trebamo imati na umu činjenicu da u BiH postoji složeno političko i sigurnosno okruženje u kojem negativni scenarij može vrlo brzo ugroziti Daytonski mirovni sporazum i napredak postignut nakon Daytonu.

Stoga sam uvjeren da još uvijek postoji potreba za vojnom nazočnosti EU na terenu sa izvršnim vojnim mandatom, te snažno podržavam produženje mandata kada Vijeće sigurnosti bude razmatralo ovo pitanje u studenom.

EUFOR je relativno jeftina, ali neophodna investicija u mir i stabilnost na Balkanu.

Po mom mišljenju, EUFOR pruža suštinski temelj za fizičku i psihološku sigurnost koja služi kao potpora Europskoj uniji, mom uredu i drugim međunarodnim organizacijama u ostvarivanju našega zajedničkog cilja, a to je održivi mir i napredak za Bosnu i Hercegovinu i njene stanovnike.

Događanja kojima smo nedavno svjedočili u parlamentu Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije nas podsjećaju koliko brzo jedan incident može dovesti do eskalacije u balkanskim zemljama.

Dame i gospodo,

Unatoč napretku koji je BiH ostvarila u protekle dvije godine kako bi ostvarila status kandidata za članstvo u EU, zemlja se i dalje suočava sa bitnim izazovima.

Na pragu treće decenije provedbe mira, ne može se uzeti kao datost da Bosna i Hercegovina lagano plovi ka *„mirnoj, održivoj državi nepovratno pozicioniranoj na putanji europskih integracija“*.

To će zahtijevati stalnu posvećenost i pažnju međunarodne zajednice. U tom pogledu Vam želim zahvaliti na kontinuiranoj pažnji koju posvećujete Bosni i Hercegovini.

Međunarodna zajednica ne može napraviti promjene koje će Bosancima i Hercegovcima donijeti veći prosperitet, stabilnost i članstvo u euroatlantskim strukturama. Samo lideri i institucije to mogu uraditi.

Ali možemo – i po mom mišljenju moramo – nastaviti pružati institucionalnu potporu i viziju utemeljenu na integraciji i funkcionalnosti.

Također, moramo čvrsto podržavati suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine, što pruža okvir za stabilnost i poštivanje Mirovnog sporazuma.

U tom pogledu, naša predanost Bosni i Hercegovini i njenim divnim, talentiranim ljudima, ostaje nepokolebana.

Hvala.